

TELEGRAM

AKPR, f. KPR, inv. č. 515/B, č. j. D 955/21, k. 38. Originál došlého telegramu, nalepená telegrafní páska.

a – Adresováno: Pan prezident republiky Tomáš Masaryk, Praha–Hrad.

1 – Viz pozn. č. 1 u předchozího dokumentu.

V. Šrobár T. G. Masarykovi
Bratislava, 6. března 1921

/71

Drahý pane prezidente,

předně Vám přeji stálého zdraví k Vaším narozeninám. Bylo nám úzko, když jsme četli, že se nemoc Vaše zhoršuje a nyní se radujeme opět, že Vám je lépe.

Připojuji zprávu o činnosti Lidovýchovného referátu pro Slovensko¹ a německou brožuru o židovské otázce na Slovensku. Je psána židem, který by si také přál, aby židovstvo na Slovensko přišlo k rozumu.²

Celková situace na Slovensku je dosti dobrá. Tábor nepřátel se menší; tím samým faktem, že se mi podařilo s Hlinkovou stranou udělati jisté příměří a že časopisy této strany dostaly se *do*³ boje s maďarskými křesťanskými socialisty, která strana stojí pod vlivem zahraniční inspirace maďarské.³ Ale i mluvčí této strany *Körmendy-Ékes*⁴ v parlamentě, v debatě o Krompašských událostech⁵ silně přizvukoval žádoucí porozumění a shodu mezi národy na Slovensku. Pokusím se s ním mluvit, jak si tu shodu představuje a v čem vidí křivdu, páchanou proti své národnosti.

Jelikož na Slovensku v posledním čase mnoho výtek se dělá českým úředníkům a Čechům vůbec a jelikož agitace tato neustává, požádal jsem Československou jednotu v Bratislavě, aby vyzvala ministra Mičuru,⁶ aby svolal redaktory časopisů, v kterých je útočeno na české úředníky, dále, aby svolal zástupce různých úřednických a zřízeneckých tříd ze strany slovenské a české a inteligenci slovenskou a českou vůbec do schůze, aby si tam lidé všecko řekli, co mají proti sobě. Myslím, že takovouto diskusí bude mnoho zloby a nedorozumění odstraněno a najde se cesta a prostředky, aby se rozkol Slováků a Čechů na Slovensku odstranil, anebo alespoň zmírnil.

Před nedávnem chodil zde inspektor vzděl[ávací] činnosti vojska Polz z min[isterstva] N[árodní] o[b]rany], kterého jsme opatřili informacemi o nedostatečné práci důstojnictva ve vojsku po stránce výchovné a vzdělávací a žádali jsme ho, aby osvětovou činnost vedlo vojsko ruku v ruce s naším lidovýchovným referátem, neboť vojáci na mnohých místech nemají vůbec dobrých pracovníků a třeba i žádného porozumění pro tuto práci mezi vojáky.

Připojuji Vám fotografie typů z loutkových divadel pro lid, kterých pořizujeme 25. Hlavy představují některé historické osoby z her, sepsaných Slováky, pro histor[ické]

loutkové hry. (Method, Cyrill, Wiching, z her Okáníkových: Rostislav, Pruty Svatoplukovy aj.) Hlavy vytvořil akad[emický] sochař Ducháč-Vyskočil. Scény (dekorace) tvoří akad[emický] malíř Jareš v duchu čistě slovenském a provedení se mu tak zdařilo, že máme sami z toho velikou radost. Od této práce slibujeme si značný úspěch mezi lidem slovenským.

Bolševictví na Slovensku nevyrůstá z domácí půdy, ale je to pořád dračí símě zahraniční agitace. Ku při[kladu] za stávky pekařů, která v těchto dnech byla vyvolána v Bratislavě, bylo chyceno několik agitátorů, u nichž v jedné skupině 7 osob, které rozhazovaly letáky mezi dělnictvem bylo 6 maďarských příslušníků a jeden československý Maďar-žid. V druhé skupině 6 rozhazovačů letáků byli 3 rakouští Němci a 3 příslušníci maďarští, větším dílem židé.

Vesnice jsou naprosto imunní vůči tomuto hnutí. V městech jen tam, kde je obyvatelstvo promíseno a nebo tam, kde se propaganda provozuje z neznámých prostředků zahraničních, má nestálé úspěchy: Čas od času vzplane a zase zhasne.

V Hodžově Slovenské politice a v Národních novinách bylo proti mně útočeno a požadováno, abych se vzdal veškeré politické činnosti, jelikož prý já jsem vinen toho, že maďarónské katol[olické] kněžstvo nevstupuje do Slov[enské] nár[odní] a rol[nické] strany. Boj vedou dva mladí lidé, redaktoři a z této příležitosti vzpomínám si boje Hlasistů před čtvrt stoletím proti starým. Oba redaktoři vyšli z ovzduší martinského a vidím, že toto ovzduší ani o vlas se neproměnilo a je tak otravné, jako bylo za půl století před převratem: bezduché, nelidové, ba snad i protilidové, nízké a hloupé. Proto z celého boje nebude mít prospěchu nikdo a je škoda i papíru a času.

Posledně zakládáme Slovenskou ligu⁷ na obranu našich minorit ve městech a smíšeném kraji maďarském. Pro spolek je dost veliké porozumění, poněvadž jsme si vzali za vzor organizaci americké Slov[enské] ligy a na Slovensku je mnoho Slováků, kteří pracovali v americké Slov[enské] lize. Na sjezdu Ligy v Nové Bani lid projevil naléhavou žádost, aby se mu přednášelo po všech dědinách a jako velice potěšitelný zjev byla řeč katol[ického] faráře Ruska, který nadšeně a s vroucím zápalem mluvil pro společnou práci s českým národem, vyvracel všechny klevety, činěné proti Čechům na Slovensku a u lidu získal si veliké úspěchy svou řečí.

To byl první sjezd Slov[enské] ligy, na němž byly zastoupeny organizace téměř všech vesnic župy Tekovské. Takovéto župní sjezdy budeme pořádati každého měsíce po utvoření dostatečného počtu místních odborů. Župa Tekovská byla baštou ľudové strany při volbách. Probuzený lid opouští řady ľudové strany a vyhledává organizace stran, které mají program pozitivnější, než strana ľudová, která žije vlastně jen z hesel, za lid nepracuje a pozitivní práci nahrazuje štváním a šířením klevet. Ale každá lež má krátké nohy a doufám, že v době několika let i naši katolíci přijdou k rozumu a lid donutí své vůdce, aby více pracovali, než mluvili.

Přijměte můj srdečný pozdrav a značím se Vám v dokonalé úctě

Váš oddaný

Dr. V. Šrobár^b

V Bratislavě dne 6. března 1921.

DOPIS

AÜTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-II-30. Originál, strojopis.

- a – Připsáno rukou.
- b – Vlastnoruční podpis.
- 1 – Zpráva není v archivu k dopisu připojena. Lidovýchovný referát byl součástí Šrobárova ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska.
- 2 – Brožura není připojena, s ohledem na to, že není znám její autor, se jí nepodařilo dohledat.
- 3 – Míněna je iredentistická Krajinská křesťansko-socialistická strana (Országos Keresztény Szocialista Párt).
- 4 – Lajos Körmendy Ékes (1871–1951), maďarský politik, aktivista Krajinské křesťansko-socialistické strany.
- 5 – Dne 21. 2. 1920 vypukly v Krompachách živelné nepokoje vyvolané nedostatečnými přiděly mouky. V následných nepokojích byly dvě osoby ubity davem a četníci při rozhánění srocní zastřelili čtyři osoby.
- 6 – JUDr. Martin Mičura (1883–1946), slovenský právník a politik, ministr s plnou mocí pro správu Slovenska v letech 1920–1922.
- 7 – Slovenská liga (na Slovensku) byla založena v Bratislavě 22. 10. 1920. Zabývala se hlavně zakládáním slovenských škol na území jižního Slovenska a kulturně-osvětovou prací.

Š. Krčméry T. G. Masarykovi^a
[Paříž?], [7. března 1921]

/72

Vážený a milý pane Prezident,

nemajte mi „za bánosť“,^b ako sa u nás hovorieva, že sa Vám v deň Vašich vzácných narodenín odvažujem prihovoriť. Posmeľuje ma táto vysoká a jasná miestnosť univerzitnej študovne a najmä rozpomienky na rozhovory topolčianske, kde zblížili ste sa mi tak ľudsky, že rozviazal sa mi jazyk, dlho akosi sputnaný. I väčšmi možno než bolo slušné.

Duchom som často pri Vás, pán Prezident, zamýšľam sa nad Vaším bohatým životom, dielom duchovným i politickým, vše zahľadím sa mu do detailu niektorého (kamkoľvek zapre človek pohľad, osvetlí sa celok) a vše zmeriavam to pohľadom celé, veľkých úsek dejín európskych, svetových. Zamýšľam sa i o tzv. súkromnom živote človeka a usilujem sa chápať ho a učiť sa z neho. A mnoho takého.

Dnes, v deň Vašich narodenín, zamýšľam sa i o záhade rodenia a smrti (je sen), o tajomstve vysokého veku a sviežosti Vašej a optimizme, ktoré vyžaruje z Vašich slov i o pesimizme, ktorý trovíte na dne duše svojej tiež nepochybne, ako svetlo troví tmu. Pán Škultéty v Martine pošomre si vše na vysoký vek. Povedal som mu: Hľadte na pána Prezidenta. On povedal, že Vám je ľahko, že si ako prezident môžete zariadiť život ako chcete. Kto vie, reku, či je pravda. Či správca Matice nie pohodlnejšie a voľnejšie môže si zariadovať svoj život, než muž, ktorý je v čele takej spletitej organizácie, ako je štát demokratický. Neveril. Spýtajte sa ho raz na to, pán Prezident, keď budete spolu. A Boh daj Vám rozsvietiť sa ešte splna, ako slnce svietieva znad hólí.